

PEDAGÓGIA

Karancsi Csaba

A BAPTISTA BIBLIAISMERET ÉS A GÖRÖG KATOLIKUS HITTAN ÖSSZEVETÉSE

Azért választottam ezt a korosztályt, mert – habár fakultatív módon – ennek a korosztálynak tartok hittant Tégláson a II. Rákóczi Ferenc Általános Iskolában. A munkámat szeretném a kötelezőn bevezetett hit- és erkölcsoktatáshoz (elsősorban a baptista bibliaismeret oktatásához) igazítani, illetve ehhez segítséget adni. Éppen ezért hasznosnak látom az összeha-

sonlító elemzést. Amikor akár a baptista bibliaismeretről, akár a görög katolikus (vagy egyéb) hittanról beszélünk, akkor beleértjük az erkölcsant is. Tehát a felekezeti hittanoktatás nem elégszik meg az adott felekezet hitvallási tételeinek tanításával, hitre neveléssel, hanem a társadalmi normák, etikai szabályok tanítására, erkölcsi nevelésére is törekszik.

BAPTISTA BIBLIAISMERET

Oktatási cél:

1. A Biblia igazságainak megismertetése.
2. A teremtő és gondviselő Atya bemutatása.

Nevelési cél:

1. A bibliaismeret *középpontjában* a mindenható Isten kijelentése áll,
 - a. amely képes formálni a gyermeki személyiséget – testi, szellemi és lelki értelemben egyaránt.
2. A gyerekek
 - a. társaikhoz aló viszonyának
 - b. családjukhoz való viszonyának
 - c. környezetükhöz való viszonyának
 - d. értékrendjüknek
 - e. normarendszerüknek
 - f. gondolkodásmódjuknak
 - g. viselkedésmódjuknak a fejlesztése, alakítása.

Erkölcsi nevelési cél:

A Bibliaismeret egyben erkölcsi nevelés is.

1. *Célja* a tanulók erkölcsi érzékének fejlesztése,
2. az Isten Igéjében megfogalmazott és általában az európai keresztény kultúra alapvető erkölcsi értékeinek tanulmányozása és alkalmazása a mindennapokban azzal a szándékkal, hogy
 - a. mindez segítségükre legyen a megfelelő életvezetés és értékrend kialakításában
 - b. az önálló véleményformálásban
 - c. erkölcsi problémáik tudatosításában
 - d. és a felelős döntéshozatalban.
3. Az erkölcsi kérdésekről való gondolkodás során az elemi értékek fokozatosan értékrenddé, többé-kevésbé koherens, folyamatosan formálódó meggyőződésekékké állnak össze, amelyek később meghatározó módon befolyásolják a felnőttkori keresztény életmódot, életfelfogást és életminőséget.

GÖRÖG KATOLIKUS HITTAN

Oktatási cél:

1. Megismertetni Isten gondviselő szeretetét.
2. Megismertetni Jézus örömhírét, tanítását és életét.
3. Bemutatni és megismerni az egyház életét.

Nevelési cél:

1. Bevezetni a gyermekeket a keresztény életbe, hogy az egyház öntudatos tagjai legyenek.
2. Segíteni a fiatalokat abban, hogy a megismert keresztény értékek készséggé váljanak életükben.
3. Rávezetni a gyerekeket arra az életérzésre, hogy Isten szerető Atyjuk és Barátjuk.

Erkölcsi nevelési cél:

1. Nem az a jó keresztény, aki ismeri Jézus Krisztus tanítását, hanem az, aki Jézus tanítása szerint él, aki erre törekszik.
2. A hitoktatás sarkalatos pontja az, hogy a diákokban készséggé váljon a keresztény erkölcsi élet.

Az erkölcsi nevelés fő összetevői: szeretet, felelősség, jó és rossz, önismeret, alázat, belső tartás, keresztény értékeink, szociális érzékenység, áldozatkészség, a jó keresése, a bűn kerülése (nem a büntetés miatt!), a többre való törekvés, erkölcsi és testi egészség.

Liturgikus nevelési cél:

A liturgia keresztény élet csúcsa és forrása.

1. Erre lelkiileg is rá kell vezetni a gyermekeket.
2. A lelki életre nevelés mellett liturgikus életre is nevelni kell.
3. Az alapvető gyakorlatok (keresztvetés, imádságok, köszönések, templomi viselkedés stb.) elsajátítása mellett tanuljon meg a gyermek bekapcsolódni a liturgiába úgy, hogy az végül is élete szerves részévé váljon.

A hittanórák vissza-visszatérő témájának kell lennie a liturgikus év megünneplésének. A görög katolikus fenntartású iskola keretein belül az osztálymisék és az iskola egész közösségének ünnepi liturgiája a közösség valódi ünnepe legyen.

ÖSSZEHASONLÍTÁS

Lényeges eltérések mutatkoznak abban, hogy amíg a baptista bibliaismeret *oktatási céljában* a Biblia igazságai, a teremtő és gondviselő Isten bemutatása áll, a görög katolikus hittan ezen túl fontosnak tartja az egyház megismerését is. A *nevelési célok* különbségében látjuk, hogy a baptista bibliaismeret, inkább az ige hatósugarában, a görög katolikus hittan a vallás (az egyház) hatósugarában kívánja formálni a gyermek személyiségét. Az *erkölcsi nevelés* tekintetében nem tapasztalható ez a különbség. Mindkét felekezet a keresztyén erkölcs egyéni és társadalmat formáló szerepét kívánja erősíteni a gyermekben. A felhalmozott keresztyén erkölcs védőpajzsát kívánja a felnövekvő nemzedék kezébe adni. A különbség az, hogy míg baptista bibliaismereti oktatás lemond az identitás kialakításáról, illetve erősítéséről, addig a görög katolikus hittan erőteljesen munkálja. Véleményem szerint két szélső érték mentén halad a két felekezet. (Habár a nagy egyházak a görög katolikus elven haladnak. Még a protestáns református egyház is.)

Hiszem, hogy mindkét megoldás lehet áldás, ha egyrésztől Isten által elhívatott pedagógusok munkálják, másrésztől, ha a gyermekben a Szentlélek kimunkálja a kötődést. Csak Isten tudja, és fogja igazolni az egyik, vagy a másik létjogosultságát.

A TANTERV

A tanterv készítésekor figyelembe kell venni:

- A kognitív követelményeket
 - Mit kell ténylegesen tudnia a gyermekeknek.
 - Mit milyen szinten kell megtanítani a gyermekeknek.
 - Milyen ismeretet kell megszereznie az adott időszak alatt a gyermekeknek.
 - Kinek milyen képességekkel rendelkező gyermekeket kell tanítani.
- Az affektív követelményeket
 - Milyen
 - beállítottságú
 - attitűdű
 - meggyőződésű
 - emocionális viselkedésű gyermekeket kell tanítani.
 - Fontos az érzelmi beállítódás az ismeretekhez kötődően.
 - Ne csak ismerjék, hanem szeressék meg.
 - Elengedhetetlen az érzelmi nevelés, formálás is.
 - A jót szeresse, a rosszat ne szeresse a gyermek.
- A pszichomotoros követelményeket
 - Amit megtanult és megszeretett, hogyan cselekedje.
 - Tanulási praxisok kialakítása.
 - A nevelés cselekedetekben megmutató hatása
 - Például: az imádság, szokássá tétele.
 - Cselekvési minták
 - A bibliai történetek alkalmazása.

Tehát ezt kell megtanítanunk a gyermekeknek:

- Tudják, hogy mit hisznek.
- Helyesen viszonyuljanak hozzá.
- És a hitük szerint cselekedjenek.

BAPTISTA BIBLIAISMERET

TANTERV I. ÉVFOLYAM

Tematikai egység: „Mi Atyánk”

Órakeret: 9 óra

Előzetes tudás, tapasztalat: Személyes és családi élmények.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai: Istenkép alakítása a korosztály szintjén. Az én és Isten viszonya. Helyünk a teremtett világban.

Ismeretek/fejlesztési követelmények

- Ki Isten?
 - Mit jelent: Isten az Atya?
 - Mit jelent: Isten szent?
 - Milyen a mennyország?
 - Mit és hogyan teremtett Isten?
 - Miben hasonló Isten hozzánk?
 - Miben különbözik Isten tőlünk?
- Hogyan szólhatunk Istenhez?
 - Mi az imádság?
 - Mit jelent beszélgetni Istennel?
 - Mikor szólíthatjuk meg Istent?
 - Ki szólíthatja meg Istent?
 - Milyenfajta imádságok vannak?
- Hogyan szól hozzánk Isten?
 - Hogyan szól hozzánk a teremtett világban?
 - Hogyan szólítja meg az embert?
 - Hogyan szól a Biblia által?
 - Hogyan szól a gondviselésen keresztül?
- Mi a jó és a rossz?
 - Mi a jó és a rossz?
 - Ki mondhatja meg, mi a jó és mi a rossz?
 - Miért érdemes a jót választani?
 - Mi lehet a rossz választásának következménye?

Kapcsolódási pontok

Vizuális kultúra:

- Személyes élmények megjelenítése sík vagy plasztikus alkotásokban
- Fantázia, kreativitás

Magyar nyelv és irodalom:

- Beszédkézség, beszédbátorság fejlesztése
- A szituációnak megfelelő nyelvhasználat fejlesztése
- Szókincsfejlesztés

Környezetismeret:

- A Föld
- Növény és állatvilág

Ének:

- Dalok tanulása

Harmonikus mozgás

Elemzés

Tetten érhető a baptista hitvallás alappillére, az önkéntesség, a saját meggyőződésből fakadó hitéleti cselekedetek, illetve elvek.

- A meggyőződésből fakadó tiszta hit tanítása.

Az affektív követelmények a gyermeknek az Istenhez, Jézus Krisztushoz való kötődésében jelennek meg.

- Az imádságra, az Istennel és Jézus Krisztussal való személyes szeretetkapcsolatra neveli az elhivatott tanító a gyermekeket

A tantervből kitűnik a készítőinek szándéka:

- A gyermekek ismerjék és szeressék meg Istent, Isten igéjét, a vele való beszélgetést, az imádságot.

A tanterv a kapcsolódási pontok változatosságával teszi személyesebbé a témákat, különösen az énekek érzelmi hatásával kívánja elmélyíteni.

A tanterv a fogalmak tárgyalásánál a gyermeket állásfoglalásra sarkallja. Például tegyen különbséget a jó és a rossz között (emocionális erőket szabadít fel).

GÖRÖG KATOLIKUS HITTAN

TANTERV I. ÉVFOLYAM

ISTEN CSALÁDJÁBAN ÉLÜNK – Keresztény környezetismeret
Órakeret: heti 2 óra, évi 74 óra

Oktatási cél

1. Ismerkedjenek meg a gyermekek az Úr Jézus életének főbb eseményeivel.
2. Ismerjék meg Jézus Krisztust mint az Atya küldöttjét.
3. Evangéliumi történetek segítségével ismerkedjenek meg a keresztény élet sarkalatos elemeivel (szeretet, megbocsátás, bűn, felelősség, ima stb.).
4. Váljanak ismerőssé és érthetővé számukra a vallási jelek, főbb szimbólumok, az egyházi élet személyei és eseményei.
5. Tanulják meg a fontosabb imádságokat.

Nevelési cél

1. Közös élmények és cselekvések kapcsán alakuljon ki a közösségekhez (család, osztály, iskola) és a krisztusi közösséghez való tartozás érzése.
2. Váljon a gyermek képessé arra, hogy imádságai személyes kapcsolatot jelentsenek Istennel.
3. Tudjon odafigyelni társaira, nevelőire és családjára, mint értük felelősséget érző ember.

Isten családja – tervezett óraszám: 14

1. Ismerkedés. Kik vagyunk. Ima.
2. Isten a mi teremtető Atyánk. (Teremtés: mindent Istentől kaptunk.)
3. Látogatás a templomban.
4. A templom Isten háza. (3. Isten háza)
5. A közösségek. Család, osztály, egyház. (1. Isten családja)
6. Ismerkedés a templom berendezéseivel. (4. A szentély)
7. A pap és segítői. (5. A pap és segítői)
8. Az Istenszüllő születésének ünnepe – szeptember 8.
9. A Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepe – szeptember 14. (2. A kereszt)
10. Az Istenszüllő oltalmának ünnepe – október 1.
11. Ismétlés.
12. Összefoglalás: Isten, templom, közösségünk.
13. Közösségépítés és önfejlesztés.
14. Közösségépítés és önfejlesztés.

A liturgikus órák feladata az ünnep történetének ismerete és az ünneppel kapcsolatos imádságok, énekek gyakorlása. Ezeket az órákat az adott ünnep előtt kell beiktatni a tanmenetbe.

A „közösségépítés és önfejlesztés” órák az aktuálisan előkerülő dolgok megbeszélését, önismeretet segítő játékos foglalkozások és a közösséget építő események megtartását szolgálják. Szertartások, elmélkedések, szituációs játékok stb. A liturgikus órákhoz hasonlóan az adott alkalommal lehet felhasználni ezeket az órákat.

Elemzés

A kognitív követelmények túlhangsúlyozása, olyan terheket róhat a gyermekre, amelyek ellenérzéseket válthatnak ki.

- A kötött elemeket először szívesen tanulja a gyermek, de aztán teherré válnak számára.

A kötelező templomlátogatás az affektív követelmények kiépítésében további negatív hatással lehet.

- Nagyon körültekintően kell motiválni a gyermeket, mert akár hosszú távra meghatározhatja a hozzáállását.
- Kialakulhatnak egy életre szóló attitűdök.

Az affektív követelmények megvalósulása nagyban személyfüggő.

- Karizmatikus, jó előadó képességű, szeretetteljes tanár sokat segíthet a kialakulásában.

Ami viszont nagyon pozitív, hogy a tanterv figyelmet fordít a gyakorlati élet számos területére, a családra, az egyházra és egyéb közösségekre.

ÖSSZEHASONLÍTÁS

Az oktatási célkitűzésekben alapvetően nincs különbség. Mondhatjuk, hogy a kognitív követelmények nagyobb részét azonosan kezeli a két felekezet. Más megfogalmazásban, de mindkettő a Teremtő megismerésére, a Szentírásban való jártasságra teszi a hangsúlyt. A baptista bibliaismeret nem határoz meg külön oktatási és nevelési célt, a kognitív és az affektív követelmények megvalósítását összevonva, összefonva kezeli. A személyességre teszi a hangsúlyt, nem a vallásos cselekedetekre. Míg a görög katolikus hittan tantervében markánsan tetten érhető a liturgikus nevelésre való fókuszálás. A két felekezet eltérő hitvallásából (dogmatikájából) ered ez. A baptisták üdvözítő hitben való meggyőződésükkel szemben a görög katolikusok az üdvözítő egyházban hisznek.

Tudjuk, hogy a görög katolikus hitgyakorlatban és ezzel együtt a hittanban is nagyon hangsúlyos a pszichomotoros készségek tanítása: imádság, keresztvetés, köszönési forma, szertartási rend stb. A baptista bibliaismeret a rávezetés eszközeivel szándékozik ezt kialakítani.

A nagy egyházak (római, görög katolikus, református, evangélikus) egyházi iskolákban radikális hitéleti, vallásos követelményeket vezetnek be. Ez a radikális követelmény jelentkezik a hitoktatásban is. Míg a baptista – különösen igaz ez a Baptista Szeretetszolgálat fenntartásába kerülő oktatási intézményekre – a lassú lépések taktikájának nevezett, fokozatos elfogadtatás módszerével kívánja a baptista hitelveket meghonosítani. A hitoktatásban ez a felekezethez nem kötött, de baptista elvek alapján felépülő bibliaismeret tanításában jelentkezik. Az önkéntesség baptista elvét megtartva, a Biblia fényét és erejét közvetítve, kívánja az Ige hatása alá vonni a gyermekeket.

BAPTISTA BIBLIAISMERET SZÁMONKÉRÉS, ÉRTÉKELÉS

Osztályzási dilemma: hit szempontjából vagy az ismeret szempontjából? Osztályzattal értékelhető az egyéni vagy közös feladatokban való részvétel, illetve egy-egy konkrét tevékenység.

Szempontok

1. Soha nem irányulhat viszont az értékelés azoknak a személyes vélekedéseknél a minősítésére vagy osztályozására, amelyek a gyermek életszemléletét tükrözik. Fontos, hogy tanulóink folyamatos visszajelzést, pozitív megerősítést kapjanak munkájukról.
2. A tanár az értékelésben arra fókuszáljon, mi az, amit a tanuló tud.
3. A bibliaismeret-órákon nem a memória, nem a logika vagy a kézügyesség a lényeg.
4. A tananyag átadásánál a tanárnak arra kell törekednie, hogy a tanulók aktív órai részvétele során a tanítási órán elsajátítsák a szükséges ismereteket.
5. Lehetőség szerint csak szorgalmi feladatokat adjunk, ne legyen kötelező házi feladat.
6. A memoriterek is közösen a tanítási órákon igyekezzünk megtanítani. Az így megszerzett tudásról az egyes fejezeteket követő írásbeli témazárók segítségével tájékozódhatunk, vagy projektfeladatokat adhatunk, s a projektmunkát értékelhetjük a témakör végén.
7. Azonban ügyelnünk kell arra, hogy a bibliaismeret nem válhat a tanulók számára egy a többi tantárgyhoz hasonló számonkérési kötelezettséggel követelő ismeretanyagá.

Szöveges értékelés az 1. évfolyamon, valamint a 2. évfolyam első félévében

1. tudása pozitívan értékelhető
2. teljesítménye kiemelkedő
3. órai aktivitása példamutató
4. szorgalmi feladatokat végez
5. példaként állítható a közösség elé

Megfelelt:

1. tudása ingadozó képességei alatt teljesít
2. az órákon passzív, nem vesz részt a közösségben
3. önállóan, irányításra szorul

Nem felelt meg:

1. ismeretei nem érik el a korosztályától követelhető minimális szintet
2. ennek megváltoztatására nem is törekszik
3. az órákon passzív, nem motiválható

GÖRÖG KATOLIKUS HITAN SZÁMONKÉRÉS, ÉRTÉKELÉS

Szempontok

A tanulók munkájának értékelése fontos a diákok szempontjából, hogy visszajelzést kapjanak tevékenységükről.

1. Az értékelés fő céljának azonban olyannak kell lennie, hogy inspirálja őket a továbblépésre.
2. Értékelésünkön vigyázzunk arra, hogy semmiképpen

sem a szankcionálás, megtorlás érződjön belőle, hanem a fejlődés segítésének szándéka.

3. Az értékelésnek át kell fognia
 - a. a lexikális tudást,
 - b. a társakkal való magatartást,
 - c. a közösségre való figyelmet,
 - d. a hittanórákon való részvétel milyenségét,
 - e. a saját egyházközségbe való bekapcsolódás szintjét,
 - f. s nem utolsósorban a hitében való haladást.

Szöveges értékelés az első évfolyamon félévkor és a tanév végén, és a második évfolyamon félévkor

1. Kiválóan megfelelt
2. Jól megfelelt
3. Megfelelt
4. Felzárkóztatásra szorul

Hittani ismeretei:

1. Kiváló hittani ismeretekkel rendelkezik
2. Biztos tudása van alapvető hittanból
3. Bizonytalan a tudása alapvető hittanból
4. Hitismeretei nem érik el a korosztályának megfelelő szintet

Órai írásbeli munkája:

1. Pontosan – áttekinthetően – elfogadhatóan dolgozik
2. Pontatlanul – hanyagul – rendszertelenül dolgozik

Órai aktivitása:

1. az órai munkában aktívan részt vesz, gyakran jelentkezik
2. az órai munkában részt vesz, és időnként jelentkezik
3. az órai munkába való bekapcsolódásra időnként figyelmeztetni kell
4. az órai munkába csak többszöri felszólításra kapcsolódik be
5. az órai munkában passzív

ÖSSZEFOGALÁS

Mindkét felekezet fontosnak tartja, hogy a gyermek értékelést kapjon a munkájáról. A cél mindkettőnél a pozitív megerősítés motivációs alkalmazása.

1. A baptista bibliaismeret számonkérésénél a legfontosabb szempont az egyéni fejlődés értékelése.

- a. Megadja a tanulónak az egyéni véleménynyilvánítás szabadságát.
- b. Alkalmazkodik az életszemléletéhez.
- c. Igyekszik feloldani a kötelező jellegét.
- d. Inspirálja, de nem szankcionálja az órai aktivitást.

2. A görög katolikus hittannál a számonkérés teljesítményorientált. Értékeli

- a. a tudást
- b. a magatartást
- c. az aktivitást
- d. az elkötelezettséget
- e. és a hitet.

Természetesen az értékelési szempontok is visszavezethetők a dogmatikai különbségekre, a hitéleti és liturgiai különbözőségekre. Úgy vélem, a baptista bibliaismeret értékelésénél a hit szempontja, a görög katolikus hittannál az ismeret szempontja felé mozdult el az értékelési dilemma feloldása.